

En la mort de Jordi Mesalles

Josep Maria Ripoll

Balada per a un noi de cabells llargs

Els meus morts, que ja em comencen a semblar nombrosos, es poden dividir en tres categories: els familiars, els amics i els noms mítics. Ara que s'ha mort Jordi Mesalles, director de teatre, als 52 anys, m'adono que pertany una mica a totes tres: érem cosins segons, el vaig considerar un amic les poques vegades que vam xerrar una bona estona i no deixava de tenir per a mi un cert component mític, creador interessant com era i representant de la generació que jo llegia quan, d'adolescent, em comprava revistes radicals.

El primer cop que, en efecte, vaig veure imprès el seu nom va ser com a autor d'un article titulat *Reivindicació de la festa*, a les pàgines d'*El Viejo Topo* dels anys 70. No el vaig entendre, cosa que em passava sovint amb aquella revista que en part m'atreia precisament per això, com si l'intent, de vegades va, de desxifrar-la em fes sentir adult. Punt de confluència de l'extrema esquerra i de la contracultura de l'època, allà hi escrivia algun personatge per a mi mític, com Claudi Montañà, que se suïcidaria l'any 1977 als 29 anys. Pel que feia a aquell tal Jordi Mesalles, va ser el meu pare qui em va informar que era un parent nostre, a qui no coneixíem personalment, i que es dedicava al teatre.

Uns anys més tard, amb ell va arribar l'escàndol: es va estrenar l'obra *Els Beatles contra els Rolling Stones*, amb el bell subtítol *La balada dels nois dels cabells llargs*, escrita i dirigida per Mesalles –amb l'ajuda de Miquel Casamayor– que contenia paraules inacceptables per a la recentment estrenada conselleria de Cultura de la Generalitat. Després d'una polèmica al Parlament, es va estrenar tal com s'havia escrit. La vaig anar a veure amb el meu pare, tots dos amb la lògica curiositat per veure què feia el nostre polèmic parent encara inconegut; i l'obra, a l'entorn de la generació que va créixer amb el rock dels anys 60, ens va agradar. Al final, un dels protagonistes moria, jove encara, víctima de les drogues, i a continuació se sentia *In my life*, una de les cançons més emotives dels Beatles, que s'acaba amb les paraules "*In my life, I'll love you more*". El meu pare va dedicar a l'obra un article entusiasta al *Diari de Sabadell*, jo

El director de teatre Jordi Mesalles. JORDI GARCIA

en vaig escriure un altre no pas pensat per publicar-lo enlloc, i vam decidir enviar-lo a Mesalles. Al cap de poc, va venir a parlar a l'Autònoma, on jo estudiava. A la sortida, me li vaig presentar i se'm va treure de la butxaca la carta de resposta, agràida i afectuosa, que pensava enviar-nos. Alt, bonhomí, il·lusionat i amb els mateixos cabells llargs que els seus protagonistes, em va semblar cordial, obert i natural. El vaig tornar a veure a l'Autònoma una altra vegada que va venir a fer una carregada del muntatge d'*El despertat de la primavera* degut a Flotats. Vaig reconèixer unes paraules que va citar d'un vell article d'Alberto Cardín –futura víctima de la sida a principis dels 90– a *El Viejo Topo*. Però vaig poder xerrar-hi més un dia que els meus pares el van convidar a casa: li vaig dir que jo havia tingut el Claudi Montañà als cels –i em va contestar, irònic, “ja hi és, als cels”– i, cordial com sempre, va ironitzar sobre els seus ar-

ticles d'altres èpoques que no s'entenen. Ens trobàvem en uns moments més escèptics i realistes que aquells que Mesalles retratava a la seva obra. Recordo que va defensar cineastes com Mankiewicz, que establien lligams entre teatre i cinema.

Vaig anar seguint els seus muntatges (*Senyora de Sade*, de Mishima; dos Becketts: *Tot esperant Godot* i *Fi de partida*; un Sagarra: *La filla del carmesí*...), però la meua vida de pare de família i el seu allunyament involuntari dels escenaris barcelonins van anar fent que li veïés cada vegada menys espectacles. Me'l vaig trobar, afectuós com sempre, a la Filmoteca en un cicle Fellini, passejant una tarda per l'Eixample, sopant una nit a l'antic restaurant Egipte i assistint al Palau de la Música a una estrena del nostre amic comú Benet Casablanca. Segons els casos, duia la melena més o menys llarga, retallada o recollida, però sempre lluia un somriure ampli, mai forçat.

La vegada que hi vaig parlar més va ser l'última que l'hauria de veure: en una festa familiar en la qual vam estar xerrant tot el matí i part de la tarda. Aquell dia que vam estar plegats unes quantes hores em va defensar David Mamet, es va ficar amb la política de la Generalitat convergent, em va elogiar Max Ophuls i em va convidar que l'anés a veure sempre que volgués, si em calia, per exemple, alguna de les moltes pel·lícules de la seva filmoteca particular per passar-la als meus alumnes.

No ho vaig fer. Un pudor potser excessiu, la feina, la vida quotidiana mateixa i, sobretot, la falta d'excuses concretes per fer-li un truc m'ho impediren. Però tenia el seu telèfon i la seva adreça gelosament guardats: pensava que sempre el tindria a l'abast. Li vaig veure, això sí, un excel·lent muntatge de *Després de l'assaig*, d'Ingmar Bergman, que, per l'autor triat, suposava un sobri homenatge conjunt a les aficions paral·leles de Mesalles pel teatre i pel cinema.

Brutal, l'asèptica prosa periodística del dijous 10 de novembre m'informa de la seva mort sobtada als 52 anys. M'empipo. Potser m'empipo amb mi mateix per no haver-lo anat a veure; però m'empipo més amb la vida mateixa, que mata inexorablement i a edats inopinades. No hi ha dret. Com Claudi Montañà, com Alberto Cardín i com altres que jo llegia a *El Viejo Topo*, Jordi Mesalles pertanyia a una generació tan utòpica d'una banda com tràgicament delmada per l'altra. Ell, però, mort d'un atac de cor, no sembla pas haver buscat, com d'altres, l'autodestrucció. Un article de Joan Ollé a *El País* ens el presenta com un nen gran, un dissident i un marginat del teatre català. Ollé també diu que no sabia nedar ni conduir ni navegar per Internet, cosa que me'l fa encara més simpàtic. Jordi Mesalles, que, com tants altres creadors, no sabia fer coses considerades bàsiques perquè en feia tan bé d'altres de poc pràctiques, va ser un apassionat, va estimar, va crear, es va arriscar i, sens dubte, va viure intensament. No hi ha dret que sempre hagi de semblar que això s'ha de pagar amb la vida. Fins sempre més, Jordi, a qui no vaig conèixer prou, barreja de parent, amic i mite. "*In my life, I'll love you more*".

Llibres recuperats

Oriol Izquierdo

Cent una ensenyances

El volum fa 15 per 23 centímetres i en pengen fils pels marges, els fils de la tela que folra les tapes. Al capdamunt de la coberta llegim que ens trobem davant el *Volúm 1* de la *Biblioteca Escolar Moderna*, tot molt accentuat; sota el títol, un cul de llàntia amb aire d'emblema: sobre les quatre barres, em llibre obert amb una estrella de cinc puntes al damunt. A la pàgina 1, la *Taula, cap-breu ó índex* relaciona els capítols a l'esquerra, numerats en xifres romanes de l'I al XIX i el paràgraf a la dreta, de l'1 al 101. El pròleg presenta aquesta aritmètica com a part d'un projecte del Patronat d'Escoles; L'Autor hi expressa alguns dels seus criteris metodològics ("respecte als exercicis, els hèm acomodat tots a la vida usual") i lingüístics ("respecte a ortografia hèm puntejat a drètes les u del mot quocienc per acostumar a pronunciarla bé"), una recomanació als mestres ("que fassin cavilar els noys, educantelshi la facultat de rahonar sòlida y fàcilment. La memòria sòla rès val") i la intenció que ha presidit la seva tasca: "Tant en l'esperit com en la lletra hèm procurat que estés tot acomodat a la Pedagogia més avançada, no deixant may de vista la mena de persones y d'edats pera les qui escrivim. Pera major claretat, á vòltes sacrifiquem la mateixa Llògica y fins la rigorosa Sintaxis gramatical." A la pàgina següent, la tercera, es repeteix el títol complet de l'obra, *Aritmètica Pedagògica Catalana, Curs Superior, Llibre de Tèxt*, i hi apareixen ara in extenso els noms dels autors: el mestre Mn. Camil Vives i, pel que fa als dibuixos, "G. Cornet y d'altres". En aquesta pàgina, sense foliar com totes, comença l'epígraf 1, dedicat a les definicions preliminars, per exemple les de la unitat, la quantitat o el número. El text és profusament il·lustrat i s'hi distingeixen, amb un cos de lletra més petit, exemples i consideracions complementàries (com la distinció entre número i xifra). El darrer paràgraf, el que compta cent u, extreu conclusions gairebé morals sobre tot el que l'ha precedit i conclou: "Es també l'Aritmètica una ciència que educa molt l'enteniment i es curiosa y bonica, ademés de necessària." A continuació, disset apèndixs "al tèxt, que pòden no darse, pero es millor darlos". La frase final, com un exemple d'això que es pot callar però deu ser millor de dir, exclama: "Quantas glòries s'han perdut per negligència dels mestres!"

Vives & Cornet.
Aritmètica pedagògica catalana.
Baguà. Barcelona, 1905.